

✘ Et bærekraftig
reiseliv

Bærekraftig reiseliv

Pilot for bærekraftige opplevelsesbedrifter

Svolvær 4. november 2009

- av Frida Ekström, Forskningscenter
for Bærekraftig Reiseliv

WESTERN NORWAY RESEARCH INSTITUTE
VESTLANDSFORSKING

www.vestforsk.no

Hva skal jeg snakke om?

- **Hva er bærekraftig reiseliv?**
- **Hva er reiselivets rolle?**
- **Noen sentrale spørsmål**
- **ARENA**

Forståelse av bærekraftig reiseliv

- Bakgrunn i begrepet bærekraftig utvikling

- Altså: "Hva er reiselivets rolle i bærekraftig utvikling?"

- Del 1: Hva er bærekraftig utvikling?
- Del 2: Definere rollen til reiselivet

- **Geoturisme:**

"Reiseliv som ivaretar, forsterker og fremhever et steds lokale egenart – miljø, kultur, estetikk, kulturarv – og som kommer et lokalsamfunn til gode."

Bærekraftig utvikling - begrepshistorikk

- **Opphav**

- Første formaliserte bruk: 1987
- Brundlandkommisjonens rapport "Vår felles framtid"

"Utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov og sikre grunnleggende behov for alle i dag og for all framtid"

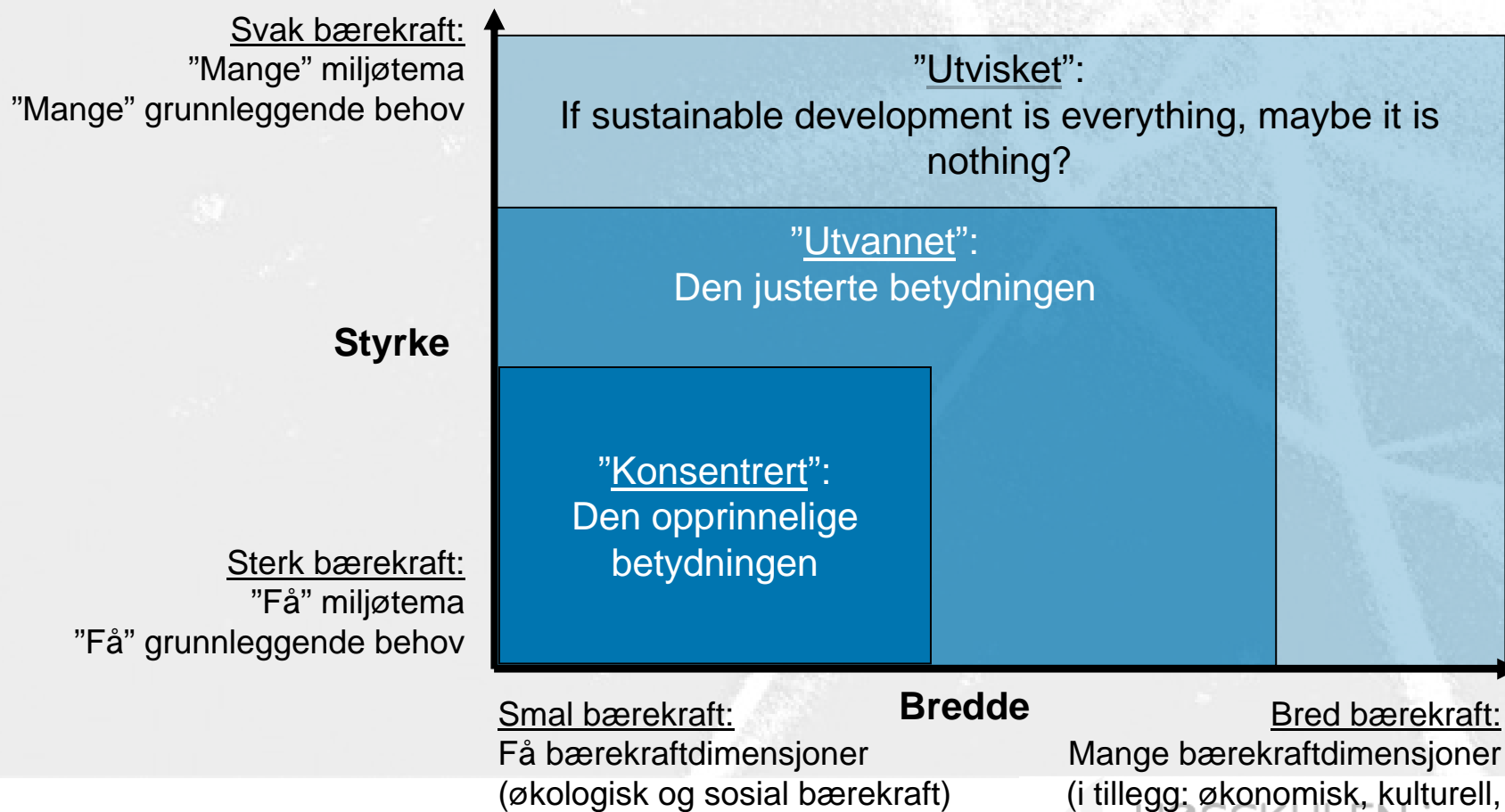
- **Norges offisielle definisjon av bærekraftig utvikling: Stortingsmelding nr 58 (1996-1997): "Bærekraftig utvikling må bygge på ..."**

- Det økologiske perspektivet
- Sosiale perspektiv:
 - velferdsperspektivet
 - generasjonsperspektivet

- **Kjernekarakteristika**

- Økologisk bærekraft: Føre var-prinsippet
- Sosial bærekraft:
 - Dekking av basisbehov
 - Rettferdig fordeling over tid (mellom generasjoner) og geografisk (innenfor generasjoner)

Endring av begrepsinnholdet

Bærekraftig reiseliv på den norske dagsorden

- **Regjeringens strategiske plan for reiselivsnæringen 2007**
 - *"Regjeringens mål er å bidra til å utvikle og fremme Norge som et bærekraftig reisemål"*
 - Første gang bærekraftig utvikling blir gjort gjeldende eksplisitt for norsk reiselivsutvikling
- **Foreløpig avklaring av innholdet i målet**
 - *"Regjeringen ønsker å utvikle og fremme Norge som bærekraftig reisemål på en måte som tar vare på og styrker natur, kultur og miljø, sosiale verdier og økonomisk levedyktighet i et langsiktig perspektiv"*
 - *"Regjeringen legger Brundtlandkommisjonens definisjon av bærekraft og FNs definisjon av mål for et bærekraftig reisemål til grunn for hva som er et bærekraftig reiseliv"*
- **Soria Moria II, 2009**
 - *"videreutvikle den nasjonale reiselivsstrategien bygget på nærhet til natur og norsk kultur som ivaretar satsingen på grønt reiseliv og reiselivsnæringen som distriktsnæring"*

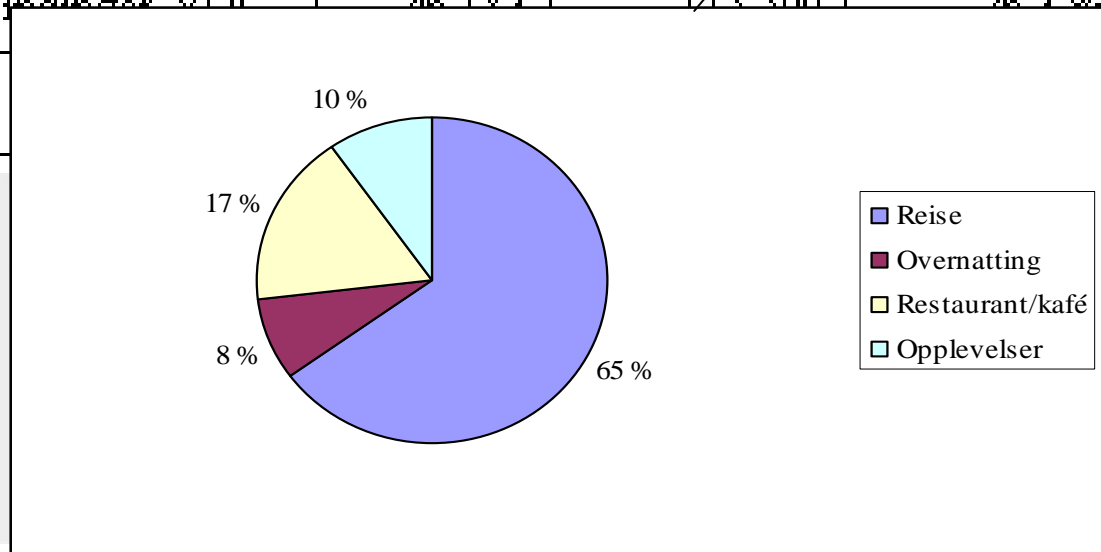
Hva er reiselivets rolle?

De tre bærekraftutfordringene for reiselivet

- ...som del av *problemet*
- ...som *offer for* endringer og -politikk
- ...som del av *løsningen*

Reiseliv som del av problemet: Utslipp og energi

Utsleppstype	Reiseliv	Norge totalt	Del reiseliv
Karbondioksid, CO ₂	4.425.764	33.287.000	13,3 %
Nitrogenoksid, NO _x	39.934	222.700	17,9 %
Karbonmonoksid, CO	152.159	590.000	25,8 %
Flyktige organiske forbindelser, VOC	46.192	175.500	26,2 %
Svoveldioksid, SO ₂			

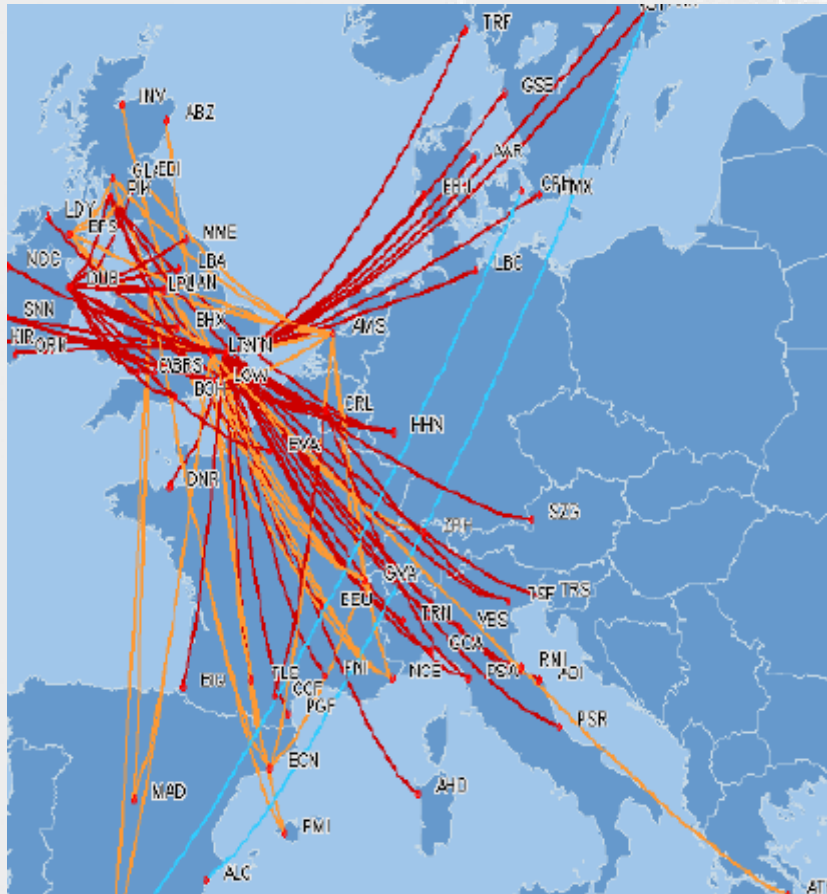

Kilde: Vestlandsforskning

Økning i lavprisflyruter i Europa

2001

2005

Reiseliv som del av problemet: miljøpåvirkning

- **Overnatting og servering**

- Energibruk
- Avfall
- Utslipp til luft og vann
- Arealinngrep (bygninger, parkeringsplasser)
- Støy og lys

DIREKTE

- **Aktivitet**

- Drift av anlegg (støy, lys, energi, kjemikalier)
- Arealinngrep (anlegg, bygninger, parkeringsplasser)
- Transportopplevelingar som snøscooterturisme, turgåing (støy, utslipp, forstyrrelse av vilt, slitasje i terrenget)

- **Utstyr**

- Sko, ski, fritidsklær.....
- Energibruk og utslipp fra produksjon av utstyr

- **Transport**

- Til/fra og innen destinasjonen
- Energibruk og utslipp fra transport

INDIREKTE

Reiseliv som offer for utviklingen

1) Dobbel sårbarhet

- Særlig sårbar for klimapolitikken
- Særlig sårbar for klimaendringer

2) Skeiv sårbarhet og tilpasningsevne

Reiseliv som offer for utviklingen: Endring av kulturlandskapet

1994

2004

Kilde: Norsk institutt for jord og skogkartlegging (NIJOS)

Reiseliv som del av løsningen:

- **To konkurrerende hypoteser**
 1. Når vi har "fri" tar vi også fri fra våre miljøholdninger
 2. Når vi har "fri" er vi åpne for å lære mer miljøvennlig praksis, som vi så tar med oss tilbake til "hverdagslivet"
- **Reiselivets bidrag i bærekraftarbeidet**
 - Vinn-vinn tilnærming: prioriter miljøtiltak som har en læringseffekt tilbake til "hverdagen"

Reiseliv som del av løsningen (2):

- **Endringsmekanismer**

1. Endre etterspørselen (holdning til forbruker) ved å:
2. Endre tilbudet (næringens tilbud/innstilling)

- **Endringstema**

- **Bil** (hvordan og hvor mye vi reiser)
- **Biff** (hva vi spiser)
- **Bolig** (hvordan vi bor)

Tre hovedstrategier for et mer bærekraftig reiseliv

Utfordring	Næringen	Myndighetene
Del av problemet	Miljøsertifisere din bedrift og prøv å gjøre transport til/fra din destinasjon mer miljøvennlig.	Stimulere og regulere på områdene Bil, Biff og Bolig
Offer for en ikke bærekraftig utvikling	Sårbarhetsanalyse og samarbeid om ressurspleie	Bruke miljøindikatorer og styrke innsats for ressurspleie
Del av løsningen	Informere kundene om miljøprofilen i din bedrift/destinasjon	Legg til rette for "læring i ferien"

Noen sentrale spørsmål

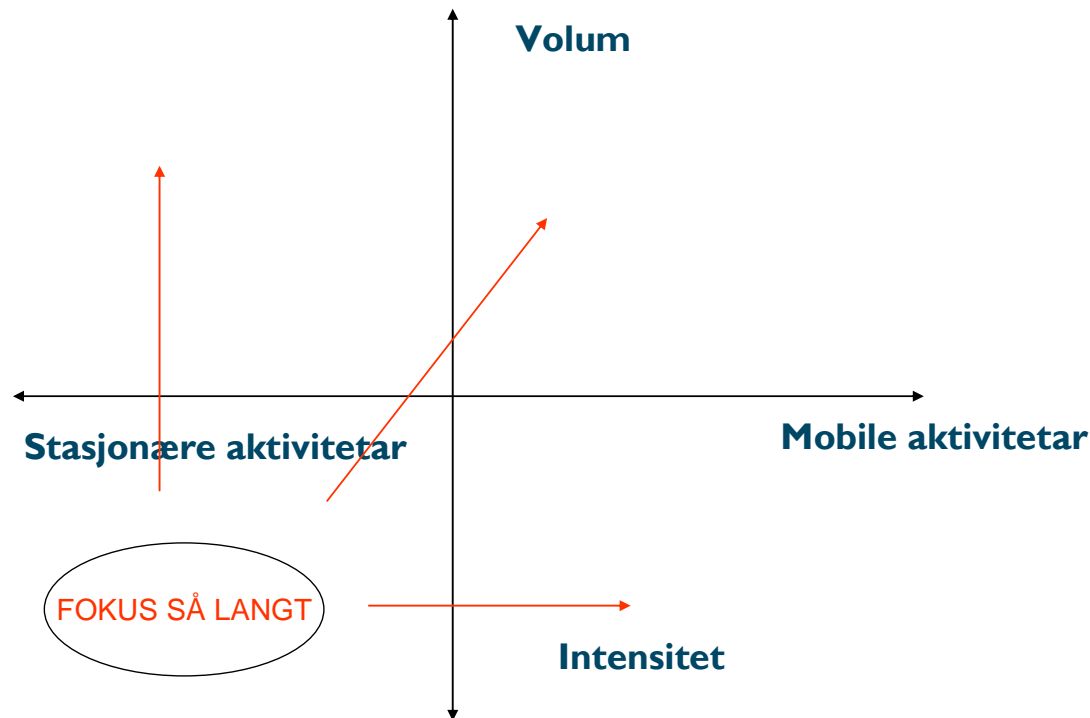
Hvilke premiss blir lagt til grunn for den langsiktige reiselivsutviklingen?

- **Premiss 1: Overgang fra sesong- til helårsturisme**
- **Premiss 2: Styrket lønnsomhet**
- **Premiss 3: Reiselivet skal bli en av de lønnsomme, internasjonalt konkurransedyktige næringene som Norge skal leve av når oljealderen går mot slutten**
- **Premiss 4: Overgang til et karbonfritt samfunn ("post-carbon society")**
 - Fordi vi i den rike del av verden sannsynligvis må redusere klimagassutslippene til "0"
 - Fordi olje og gass før eller siden vil ta slutt ("peak oil")
- **Premiss 5: Lav-energi samfunnet**
 - Brundtlandrapporten: "Det er ingen vei utenom en halvering av energiforbruket i de industrialiserte landene"
 - Selv om vi kan klare å skaffe "ren" energi, vil de aktivitetene som krever et stadig økende globalt energiforbruk medføre stadig økende miljøproblemer
- **Hvilke av disse premissene er styrende i praksis?**

Hvilke miljøproblemer arbeider man med?

eks. Energibruk
i hotellet

eks. Utslipp av klimagasser
fra reisen til/fra destinasjonen.

eks. Visuell forurensning
ved bygging av
reiselivsbygg

eks. Køproblemer
fra lokal turisttrafikk

Hvilke typer relasjoner mellom bærekraft- og reiselivshensyn fokuserer man på?

		Konsekvens for <u>bærekraft</u> shensyn		
		Positiv	Nøytral	Negativ
Konsekvens for <u>reiseliv</u> shensyn	Positiv	Vinn-Vinn 1: “plukke de lavhengende frukter” (eks ENØK)	Drahjelp 2: til reiselivet (eks støtte opp om god byggeskikk)	Konflikt 1: ifht bærekraft (eks økt flyturisme til Norge)
	Nøytral	Drahjelp 1: til bærekraften (eks ikke-naturbasert reiseliv støtter naturvern)	(Ikke relevant)	Drahjelp 3: til bærekraften (eks tap av biologisk mangfold i storbyer)
	Negativ	Konflikt 2: ifht reiseliv (eks storskala vindkraftutbygging)	Drahjelp 4: til reiselivet (eks støypoblemer)	Vinn-Vinn 2: “felles fiende” (tap av kulturlandskap)

Konkrete tiltak – eksempel på tema og resultat

- **Innkjøp, leverandører**
 - Stena Line reduserte kjemikalieprodukt fra 156 til 10
- **Avfall og avfallshåndtering**
 - Reso hotellene (i sin tid) sparte 14.000 kr/år og 30.000 begere ved å gå over fra å servere syltetøy i engangsbegere til krus
- **Energi**
 - PC-basert energisparingsystem avslørte at Bolkesjø hotell hadde betalt 2,2 mill kr for mye i avgift til energiverket
- **Vann, avløp og utslipp**
 - Varmepumpesystem ved Reso Hotell Norge (i sin tid) førte til 200.000 kr i sparte utgifter til kjøling om sommeren
- **Kjøkken**
 - Kvaliteten på mat som blir servert på norske hotell har økt, bl.a. som følge av å kombinere fokus på miljø og lokale råvarer etter inspirasjon fra Arne Brimi
- **Transport**
 - Fellestaxi er innført ved flere flyplasser (bl.a. Leikanger-Haukåsen) som har redusert personbiltransporten

ARENA – pilot for et bærekraftig reiseliv

- **Målsetning**

- Teste praktiske verktøy for å operasjonalisere innholdet i prinsipp om bærekraftig reiseliv og geoturisme
- Prosjektet skal teste ut miljø- og sertifiseringssystem

- **Kartlegging**

- Internt og eksternt
- Kartlegge vilje og områder for tiltak
- Informere

- **Områder**

- Lokal egenart og stedsidentitet
- Klima
- Energi
- Biologisk mangfold
- Lokale miljøproblem

Utfordringer

- **Etablere system for integrering av bærekraftprinsipp**
- **Administrasjon og kapasitet**
- **Kompetanse blant ansatte og i ledelsen**
- **Økonomiske ressurser**
- **Styringsvilje**
- **Offentlige reguleringer**
- **Krav fra markedet**

Takk for oppmerksomheten!

Kontaktinformasjon:

Frida Ekström

Mobil: 924 357 33

E-post: fek@vestforsk.no

www.vestforsk.no